

Opiskeluhuollon kysely opettajille ja rehtoreille 2024

Johdanto

Hyvinvointialueilla on merkittäviä vaikeuksia järjestää opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut lain edellyttämällä tavalla. Kunnilla ja koulutuksenjärjestäjillä oli vahva odotusarvo siitä, että opiskeluhuollon palvelut paranevat. Kunnat, koulutuksenjärjestäjät sekä hyvinvointialueet ovat vastanneet yhdessä opiskeluhollosta vuoden 2023 alusta lähtien. Tämän kyselyn tarkoituksena on ollut luoda kokonaiskuva opiskeluhuollon palveluiden toimivuudesta hyvinvointialueilla. Ennen tätä kyselyä oli olemassa ainoastaan heikkoja signaaleja opiskeluhuollon käytännön toimivuudesta. Kysely lähetettiin perusopetuksen, lukion ja ammatillisen opetuksen opettajille ja rehtoreille.

Lasten ja nuorten ennaltaehkäisevät ja matalan kynnyksen palvelut, joihin opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelutkin lukeutuvat, on priorisoitava hyvinvointialueilla. Ennaltaehkäisevillä, matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluilla turvataan nuorten koulunkäynti ja opiskelu sekä ehkäistään ongelmia tulevaisuudessa. Toimivat lasten ja nuorten palvelut ovat edellytys sille, että lapset ja nuoret kouluissa ja oppilaitoksissa oppivat ja voivat hyvin. Laadukkailla sivistyspalveluilla ei ole merkitystä, jos lapset ja nuoret kouluissa ja oppilaitoksissa voivat huonosti. Ilman hyvinvoivia lapsia, meillä ei ole tulevaisuudessa hyvinvoivia, osaavia aikuisia.

Opiskeluhuollon on tarkoitus olla lasten ja nuorten arkiympäristöön viety, hyvinvointia edistävä palvelu, johon kaikki koulu- ja oppilaitosyhteisön jäsenet osallistuvat. Opiskeluhuollon painopisteen **on oltava ennaltaehkäisevässä työssä**, jonka jo laki määrittää.

Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa toteuttavat kaikki opiskeluhuollon toimijat. Opiskeluhuollon psykologeilla ja kuraattoreilla on merkittävä rooli yhteisöllisessä, ennaltaehkäisevässä työssä.

Jotta **ennaltaehkäisevä työ** onnistuu, sen on tapahduttava koululla osana arjen toimintaa. Hyvinvointialueilla vuoden alusta tapahtuvassa mallissa ei saa painottua yksilökohtainen, jo

syntyneiden ongelmien korjaamiseen painottuva opiskeluhoito. Mikäli hyvinvointialueen onnistuvat yhteisöllisessä opiskeluhoitossa, tarkoittaa tämä merkittäviä säästöjä jatkossa.

1 Toteutus

1.1 Kyselyn toteutus

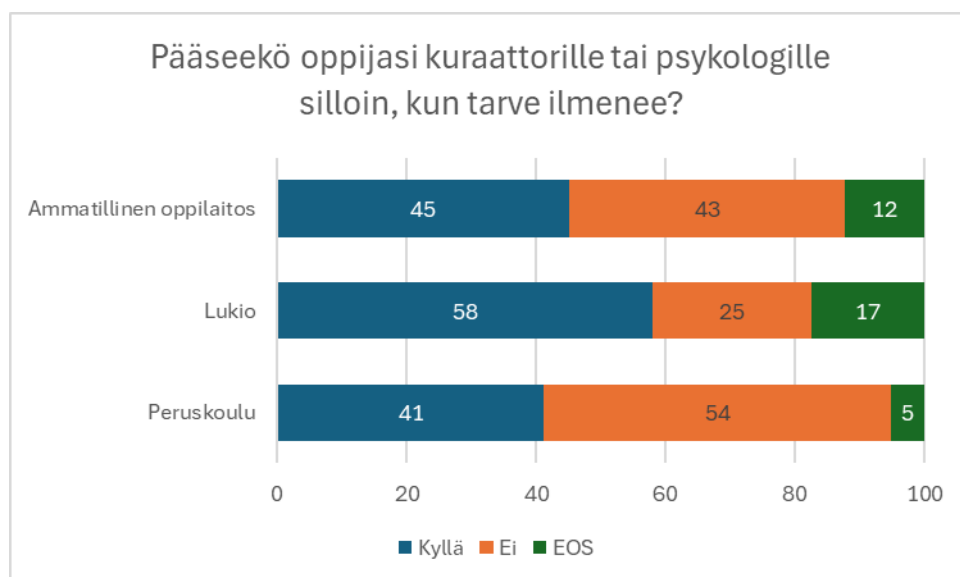
Kyselyn kohderyhmänä oli perusopetuksen, lukion ja ammatillisen opetuksen opettajat ja esihenkilöt. Kysely suunnattiin molemmille kieliryhmille. Kysely oli auki 17.1.–5.2.2024. Kyselyyn saatiin määräaikaan mennessä 522 vastausta. Vastaajista noin 58 prosenttia työskenteli perusopetuksessa, noin 26 prosenttia lukioissa ja noin 16 prosenttia ammatillisella toisella asteella. Vastauksia saatiin laajasti ympäri Suomea, eri kokoisista kunnista ja eri kokoisilta koulutuksenjärjestäjiltä.

Kysymykset liittyivät mm. kuraattori- ja psykologipalveluiden saatavuuteen ja riittävyyteen lähi- ja etäpalveluna, kuraattoreiden ja psykologien vaihtuvuuteen, yksilökohtaisen opiskeluhoollon monialaisen ryhmän toimivuuteen, yhteistyön sujuvuuteen sekä siihen miten johdon siirtyminen on vaikuttanut toiminnan johtamiseen. Lisäksi kartoitettiin, onko kunnat tai koulutuksenjärjestäjät ryhtyneet palkkaamaan muuta henkilöstä, jolla pyritään paikkaamaan kuraattori- ja psykologipalveluiden vajetta.

2 Tulokset

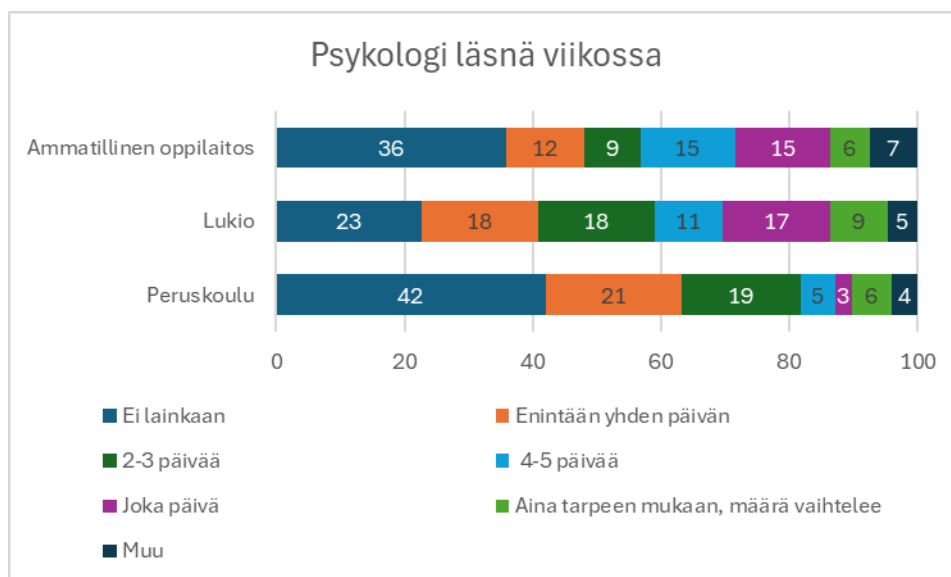
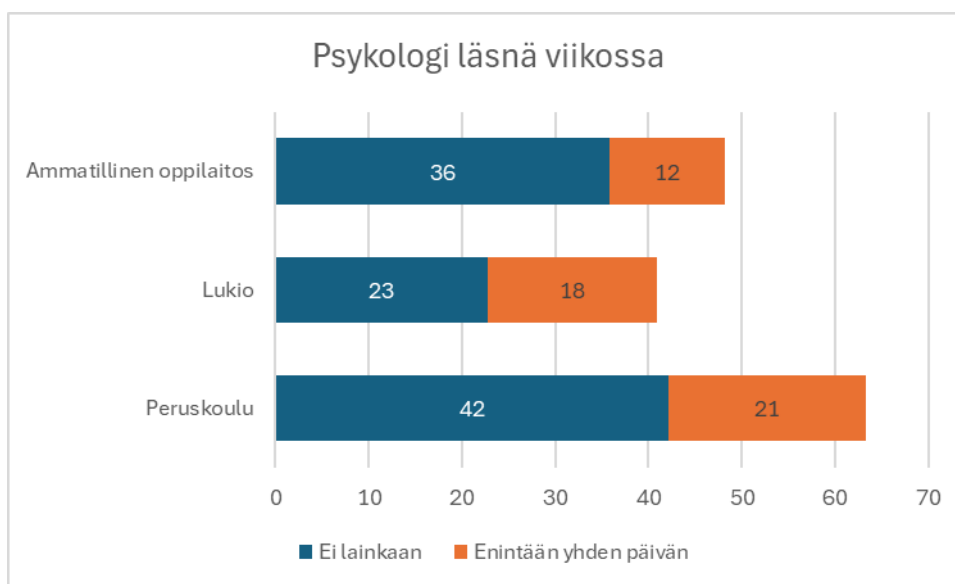
2.1 Opiskeluhoollon psykologien ja kuraattoreiden riittävyys ja saatavuus

Pääseekö oppijasi kuraattorille tai psykologille silloin, kun tarve ilmenee?

Peruskouluissa tilanne on kaikista heikoin, vain 2/5 pääsee kuraattorin tai psykologin vastaanotolle tarpeen ilmetessä. Lukiossa tilanne on parempi, eli lähes 3/5 pääsee vastaanotolle. Ammatillisessa opetuksessa vastaanotolle pääsee vajaa puolet.

2.2 Kuinka paljon koululla/oppilaitoksessa psykologi on läsnä viikossa?

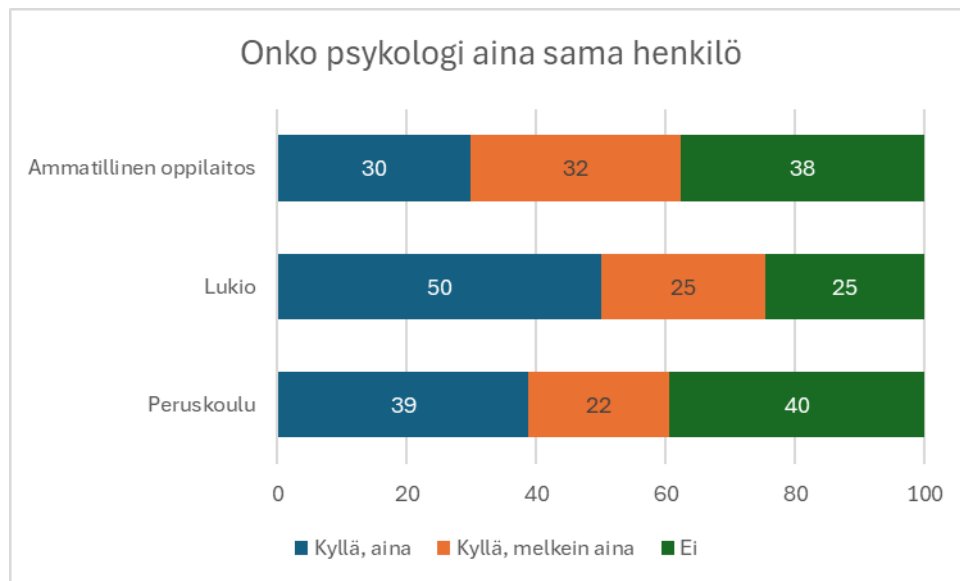

Peruskouluissa 42 prosentissa vastauksista psykologi ei ole lainkaan läsnä viikoittain ja joka viidennessä tapauksessa psykologi on tavoitettavissa yhtenä päivänä viikossa. Lukiossa neljäsosa ilmoittaa, että psykologi ei ole läsnä viikoittain. Noin 1/5 psykologi on tavoitettavissa yhtenä

päivänä viikossa. Ammatillisissa oppilaitoksissa lähes 2/5 tapauksessa (36 %) psykologi ei ole läsnä viikoittain. Noin joka kymmenessä tapauksessa psykologi tavoitettavissa yhtenä päivänä viikossa.

Noin 2/3 tapauksista, joissa psykologi ei ole lainkaan läsnä viikoittain, ei sitä ollut tavoitettavissa edes etäyhteydellä. Näin ollen voitaneen todeta, että etäyhteydet eivät ole ratkaisseet tätä ongelmaa.

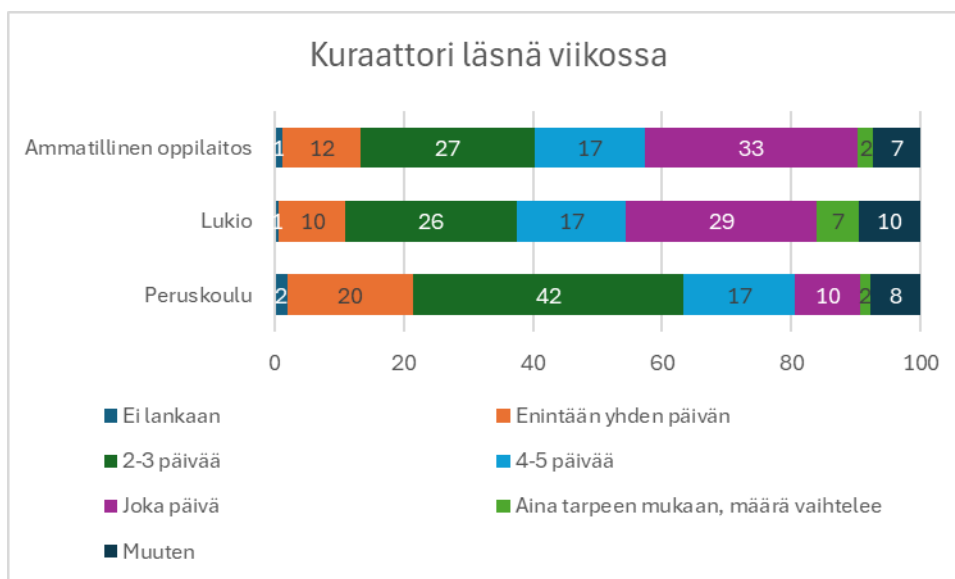
2.3 Onko psykologi /psykologit, joiden kanssa tehdään yhteistyötä ja tavataan aina sama henkilö?

Peruskouluissa psykologi on sama henkilö noin 40 prosentissa vastauksista, toisaalta 40 prosentissa henkilö on eri. Lukioissa tilanne parempi, puolessa tapauksista psykologi on sama ja vain neljäsosassa tapauksista henkilö vaihtuu. Ammatillisessa alle 1/3 tapauksissa psykologi on sama ja toisaalta lähes 40 prosentissa henkilö vaihtuu.

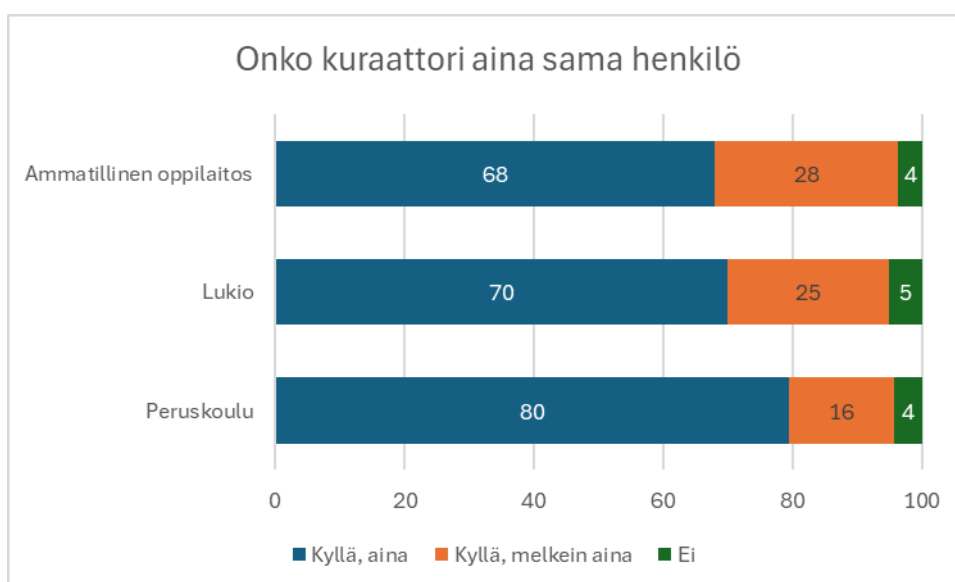
Nuorille luottamuksellisen kontaktin luominen on erityisen tärkeää, myös siinä mielessä, että aina ei tarvitse uudelle ihmiselle selvittää samoja asioita. Luottamuksellinen suhde vaatii kehittyäkseen useita tapaamiskertoja.

2.4 Kuinka paljon koululla/oppilaitoksessa tehdään yhteistyötä ja tavataan aina sama henkilö

Tilanne, että kuraattori ei ole läsnä lainkaan, on jokaisella asteella harvinaisuus. Kuraattori on käytännössä läsnä noin 3/4 tapauksissa 2–5 päivää viikossa. Kuraattoreiden läsnäolo on näin ollen merkittävästi parempi, kuin psykologien läsnäolo.

2.5 Onko kuraattori/kuraattorit, joiden kanssa tehdään yhteistyötä ja tavataan aina sama henkilö?

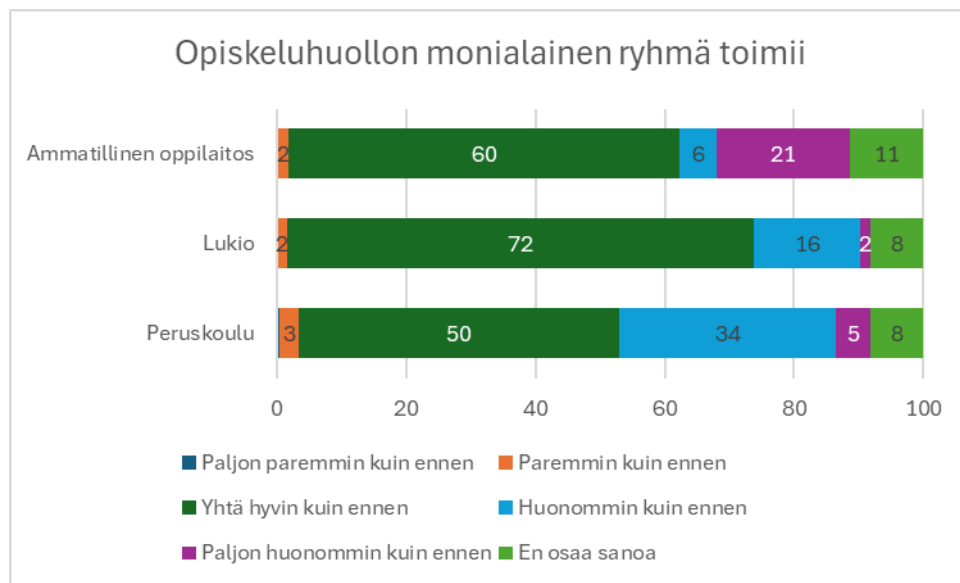

Noin viidessä prosentissa tapauksia kuraattori ei ole sama henkilö.

2.6 Oletko osallistunut viimeisen vuoden aikana yksilökohtaisen opiskeluhuollon monialaiseen ryhmään?

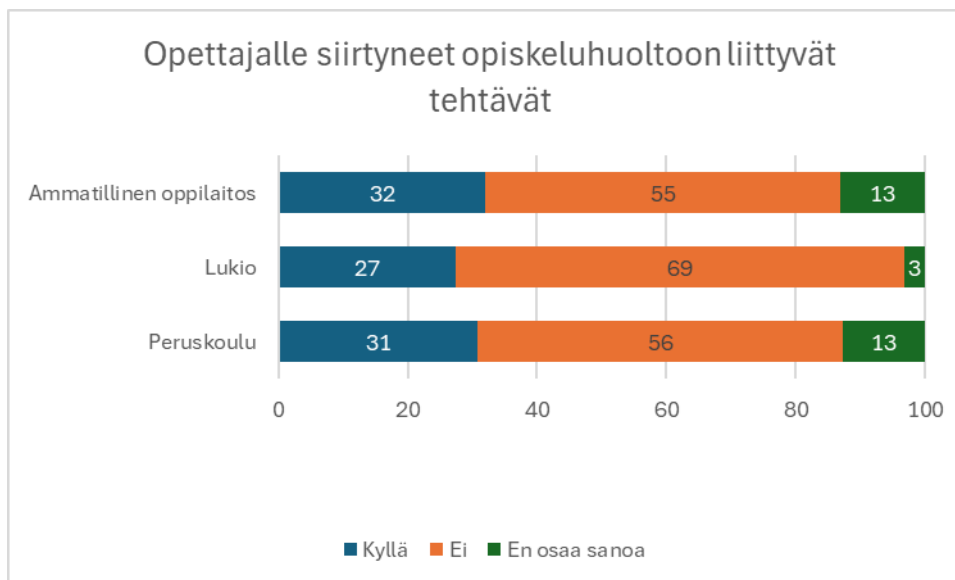
Perusopetuksen vastaajista 71 prosenttia on osallistunut opiskeluhuollon monialaiseen ryhmään. Lukio-opetuksen vastaajista 45 prosenttia ja ammatillisen opetuksen vastaajista 65 prosenttia on osallistunut opiskeluhuollon monialaiseen ryhmään.

2.7 Millä tavalla yksilökohtainen opiskeluhuollon monialainen ryhmä mielestäsi toimii?

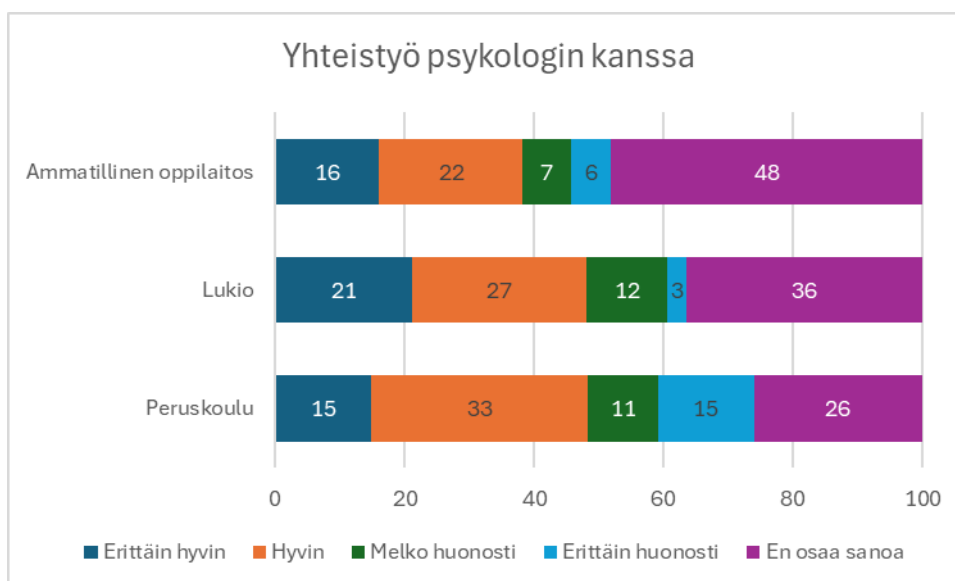
Pääsääntöisesti näyttäisi siltä, että yksilökohtainen opiskeluhuollon monialainen ryhmä toimii kuten aikaisemminkin. Tarkempi tarkastelu osoittaa, että peruskoulun vastaajista lähes 40 prosenttia, lukiossa 20 prosenttia ja ammatillisessa noin 30 prosenttia ilmoittaa asioiden olevan huonommin tai paljon huonommin kuin aikaisemmin. Vastaajina on vain ne, jotka ovat osallistuneet yllä mainitun ryhmän toimintaan.

2.8 Onko sinulle siirtynyt sellaisia opiskeluhuoltoon liittyviä tehtäviä, joita et ole aikaisemmin tehnyt?

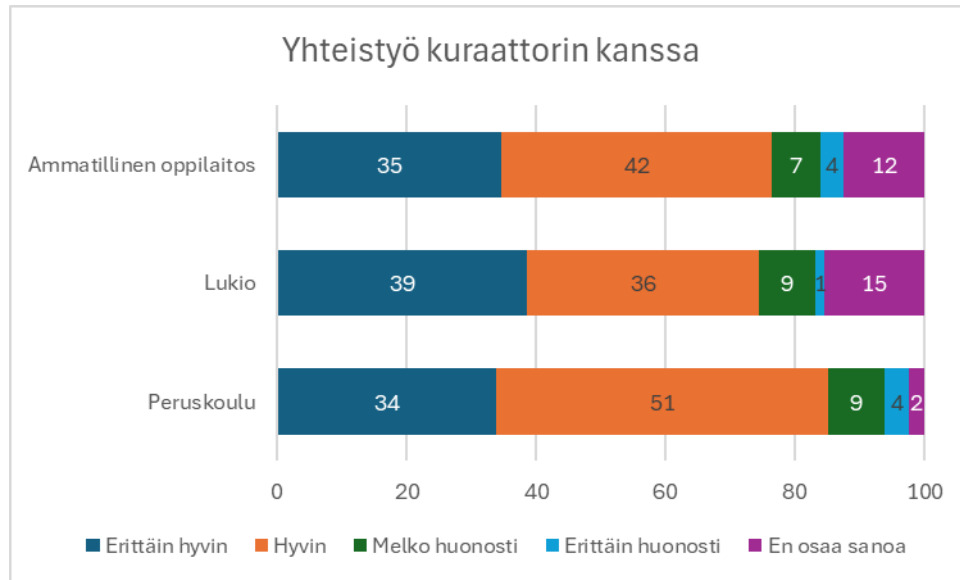

Noin kolmasosa opettajista kaikilla asteilla kertoo, että heille on siirtynyt sellaisia opiskeluhuollon tehtäviä, joita he eivät ole aikaisemmin suorittaneet. Näin ei olisi pitänyt tapahtua, koska sekä tehtävät että rahoitus on siirretty hyvinvointialueille 1.1.2023 ja hyvinvointialueiden olisi pitänyt pystyä vastaamaan kysyntään.

2.9 Miten yhteistyö psykologin ja kuraattorin kanssa toimii?

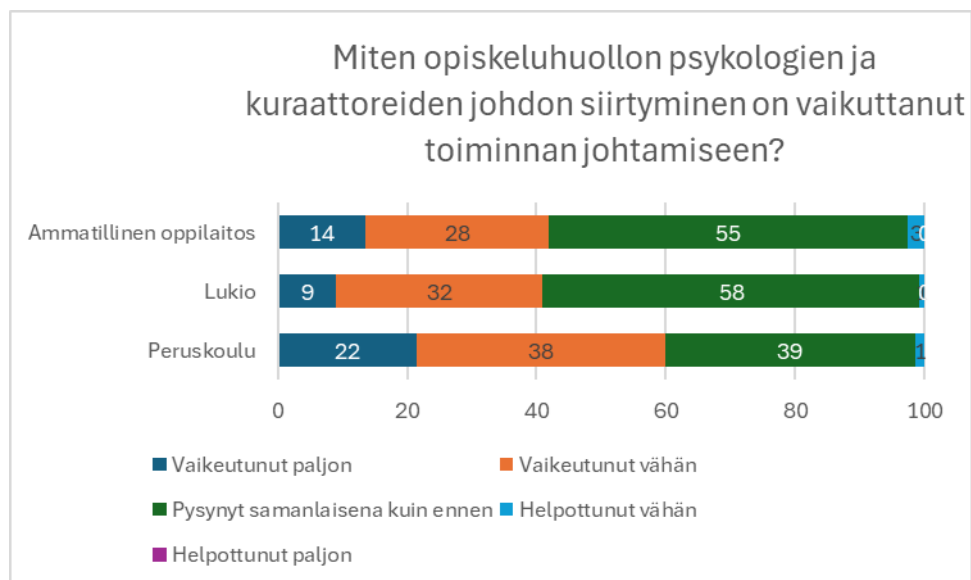

Yhteistyö psykologin kanssa ei toimi, koska psykologi (sama henkilö) ei ole niin paljon viikoittain läsnä kouluissa ja oppilaitoksissa kuin olisi tarve.

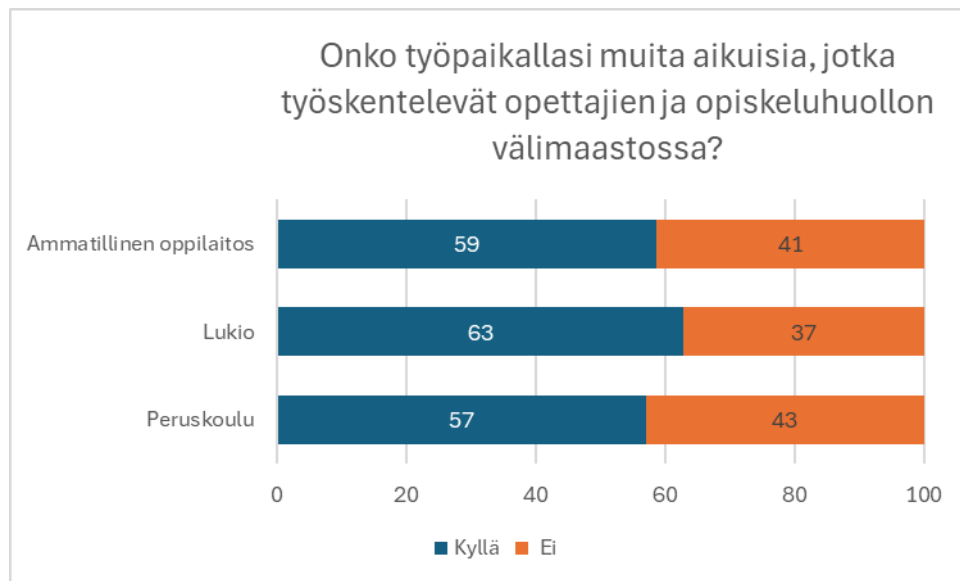
Verrattuna psykologin kanssa tehtävään yhteistyöhön kuraattorin kanssa tehtävä yhteistyö näyttäytyy varsin toimivana. Noin 80 prosenttia ilmoittaa sen toimivan hyvin tai erittäin hyvin.

2.10 Miten opiskeluhuollon psykologien ja kuraattoreiden johdon siirtyminen on vaikuttanut toiminnan johtamiseen?

Perusopetuksessa noin 60 prosenttia vastaajista näkee, että toiminnan johtaminen on vaikeutunut opiskeluhuollon siirron jälkeen. Toisella asteella tämän näkemyksen jakaa noin 40 prosenttia vastaajista.

2.11 Onko työpaikallasi muita aikuisia, jotka työskentelevät opettajien ja opiskeluhuollon välimaastossa?

Noin 60 prosenttia vastaajista kaikilla asteilla ilmoitti, että heillä on henkilöitä, jotka työskentelevät opettajien ja opiskeluhuollon välimaastossa. Kunnat ja koulutuksenjärjestäjät ovat paikanneet opiskeluhuollon palveluvajetta siten, että on ryhdytty palkkaamaan mm. psykologeja, yhteisöpedagogeja, tsemppareita, poluttajia, hyvinvointiohjaajia, merkkareita, liikuntacoacheja, opiskeluvalmentajia jne.

3 JOHTOPÄÄTÖKSET

Laadukas opiskeluhoito tapahtuu kouluissa ja oppilaitoksissa osana arjen toimintaa. Ensinnäkin oppijoiden on päästävä kuraattorin tai psykologin vastaanotolle silloin kuin tarvetta ilmenee. Tämä kysely vahvistaa olemassa olleen hiljaisen tiedon siitä, että psykologin tai kuraattorin vastaanotolle ei tarpeen ilmetessä päästä. Perusopetuksen oppilaista 54 prosenttia ei pääse tarpeen ilmetessä psykologin tai kuraattorin vastaanotolle. Lukioissa tilanne on merkittävästi parempi; 25 prosenttia ei pääse vastaanotolle ja vastaava tilanne ammatillisella puolella on 43 prosenttia.

Psykologin läsnäolo kouluissa ja oppilaitoksissa nousi kyselyn mukaan erityiseksi huolenaiheeksi. Etäyhteydet eivät ole tuoneet ratkaisua psykologin saatavuuteen kouluissa ja oppilaitoksissa. Lisäksi ongelmaksi on muodostunut, että jos yleensä pääsee psykologin vastaanotolle niin

seuraavalla kerralla oppijaa on vastassa uudet kasvot, jolloin luottamuksellista suhdetta on vaikea rakentaa.

Siirron myötä yksilökohtaisen opiskeluhoollon monialaisen ryhmän toiminnan piti parantua, mutta kyselyn perusteella voidaan todeta, että peruskouluissa noin 40 prosenttia, lukioissa noin 20 prosenttia ja ammatillisella toisella asteella noin 30 prosenttia ilmoitti, että ryhmä toimii huonommin tai paljon huonommin kuin aikaisemmin. Vain noin kaksi prosenttia toteaa, että ryhmä toimii paremmin kuin aikaisemmin.

Kuraattoreiden palvelut opiskelijoille toimivat paremmin kuin psykologien palvelut. Tilanne, että kuraattori ei ole läsnä lainkaan on jokaisella asteella harvinaisuus. Kuraattori on käytännössä läsnä noin 3/4 tapauksissa 2–5 päivänä viikossa. Kuraattoreiden läsnäolo on näin ollen parempi, kuin psykologien läsnäolo.

Perusopetuksessa noin 60 prosenttia vastaajista näkee, että toiminnan johtaminen on vaikeutunut opiskeluhoollon siirron jälkeen. Toisella asteella tämän näkemyksen jakaa noin 40 prosenttia vastaajista.

Noin 60 prosenttia vastaajista kaikilla asteilla ilmoitti, että heillä on henkilöitä, jotka työskentelevät opettajien ja opiskeluhoollon välimaastossa. Kunnat ja koulutuksenjärjestäjät ovat paikanneet opiskeluhoollon palveluvajetta siten, että on ryhdytty palkkaamaan mm. psyykkareita, yhteisöpedagogeja, tsemppareita, poluttajia, hyvinvointiohjaajia, merkkareita, liikuntacoacheja, opiskeluvalmentajia jne. Edellä mainittujen tehtäväkuva ja osaaminen on jäänyt epäselväksi. Hyvinvointialueet eivät ole pystyneet vastaamaan opiskeluhoollon palvelutarpeeseen.

SEURAA SOMESSA

Facebook/Twitter/Instagram

@oajry

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ